

XII Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej *Gaude Mater*

Częstochowa 1–6 maja 2002 r.

W dniach 1–6 maja 2002 r. odbył się w Częstochowie XII Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej *Gaude Mater*. Impreza tegoroczna, wzorem lat ubiegłych, miała bardzo bogaty i różnorodny program, obejmujący muzykę sakralną od średniowiecza po współczesność. Festiwal zgromadził setki znakomitych wykonawców, reprezentujących 12 krajów z czterech kontynentów. Podczas koncertu inauguracyjnego, który miał miejsce 1 maja w Bazylice Jasnogórskiej, zabrzmiała *Missa pro pace* Wojciecha Kilara. Wykonawcami byli: Izabela Kłosińska, Katarzyna Suska-Zagórska, Krzysztof Szmyt, Józef Frakstein, Orkiestra i Chór Filharmonii Śląskiej. Całość poprowadził Mirosław Jacek Błaszczuk. Kompozytor, po zakończonym koncercie, nie ukrywał swojego zadowolenia i wzruszenia. Szczelnie wypełniająca świątynię publiczność zgotowała kompozytorowi i wykonawcom burzliwą owację na stojąco.

Późnym wieczorem pierwszego dnia Festiwalu w Kościele Najświętszego Imienia Maryi odbył się koncert muzyki średniowiecznej, zatytułowany *Pieśni pielgrzymów średniowiecznej Hiszpanii*. Wykonawcą koncertu był, założony w 1993 r., zespół *Dekameron*. Jego celem jest popularyzowanie kultury muzycznej średniowiecznej Europy, zgodnie z ówczesnymi kanonami i stylistyką. Zespół koncertuje na replikach dawnych instrumentów, takich jak: fidel, organetto, szalamaja, lutnia, citola. Kierownikiem artystycznym grupy jest Tadeusz Czechak. Średniowieczne śpiewy perfekcyjnie wykonywała Anna Mikołajczyk-Niewiedział (sopran), której z powodzeniem towarzyszył Zespół Kameralny Muzykologii UKSW z Warszawy. Wykonawcy „przenieśli” zaszuchaną publiczność w czasy średniowiecza, na dziedziniec klasztoru Santiago di Compostella. Zabrzmiały pieśni pełne modlitwy i medytacji, by za chwilę przerodzić się w pełne temperamentu i tanecznego rytmu, w końcu jednak górę wzięła moralizatorska *Ad mortem festinamus*.

Bardzo bogaty i zróżnicowany program miał drugi dzień imprezy. O godz. 12.00 w Bazylice Jasnogórskiej miała miejsce inauguracja liturgiczna Festiwalu. Uro-

czystą Mszę św. odprawił ks. infułat Ireneusz Skubiś, on też wygłosił homilię, w której wskazał trzy podstawowe cechy dzieł kultury: prawdę, dobro i piękno — te zaś w Bogu mają swoje źródło i ostateczny cel.

Akademicki Chór Politechniki Śląskiej pod dyrekcją Czesława Freunda wykonał *Missa „Regina caeli”* Romualda Twardowskiego — specjalnie na tę okazję skomponowaną. Obok części *ordinarium*, do mszy należy *offertorium O gloriosa Virginum*, *communio O Salutaris Hostia* i antyfona *ad benedictionem Regina caeli*. Msza R. Twardowskiego została przyjęta przez słuchaczy entuzjastycznie i zyskała bardzo pozytywną ocenę przybyłych na Festiwal kompozytorów. Wydawnictwo *Triangel* na koncert ten przygotowało dla zainteresowanych pięknie wydaną partyturę utworu.

Tego samego dnia (2.05) o godz. 18.00 w kościele ewangelicko-augsburskim odbył się koncert muzyki gospel w wykonaniu *Jaffo Gate Quartett*. Grupa ta, złożona z 4 śpiewaków pochodzących z Surinamu, założona w 1983 r., działa głównie na terenie Europy. Koncert ten przyniósł rozczarowanie. Instrumentalny akompaniament z taśmy oraz niezbyt dobre nagłośnienie spowodowały u słuchaczy spory niedosyt.

Źródłem niezwykłych i niezapomnianych wrażeń stał się natomiast koncert muzyki cerkiewnej, w zbudowanym w stylu bizantyńskim kościele Św. Jakuba. Wykonawcami koncertu byli: Akademicki Chór *Consonans* z Mińska pod dyrekcją Heleny Isajkiny i Chór Kameralny *Kijów* pod dyrekcją Mykoły Gobdyca. Już pierwszy zespół pokazał mistrzostwo warsztatowe młodych śpiewaków. W programie ich koncertu zebrani usłyszeli utwory: M. Ipolitowa-Iwanowa, A. Makarowa, G. Swiridowa, P. Czesnakowa, D. Bortniańskiego, S. Taniejewa i J. Łuciuka. Natomiast występ drugiego zespołu sprawił słuchaczy w prawdziwy zachwyt. Utwory Dyleckiego, Bortniańskiego, Wedela, Łysenki, Leontowicza zespół ten zaśpiewał tak niepowtarzalną barwą, z takim wycuciem stylu, z taką maestrią wokalną, że zauroczeni słuchacze, mimo bardzo późnej pory, nie chcieli wyjść ze świątyni i wymogli kilka bisów. Wysoki poziom chóru z Kijowa, założonego w 1990 r., nie jest przypadkowy. Wszyscy występujący w nim śpiewacy są absolwentami ukraińskich konserwatoriów i instytutów muzycznych. Zespół koncertował już w największych salach świata, ma na swym koncie 14 płyt kompaktowych z muzyką ukraińską i innych krajów europejskich.

Kolejny dzień Festiwalu (3.05) przyniósł melomanom koncert polskiej muzyki chóralnej połączony z wręczeniem nagród w VII Konkursie Młodych Kompozytorów *Musica Sacra*. Miało to miejsce w pięknym, nowoczesnym kościele seminaryjnym. Wykonawcą koncertowych utworów był, prowadzony przez Annę Szostak, zespół *Camerata Silesia*, zwany też „Śpiewakami miasta Katowice”. Ten, założony w 1990 r., złożony z profesjonalistów, zespół pokazał, że nie ma dla niego utworów trudnych, czy niewykonalnych. Równie łatwo i pięknie śpiewał utwory uznanych już kompozytorów współczesnych, takich jak: E. Bogusławski, M. Borkowski, A. Dziadek, R. Gabryś, K. Knittel, A. Koszewski, J. Łuciuk, M. Łukaszewski,

P. Moss, jak również utwory młodych zwycięzców konkursu: Aldony Nawrockiej (I nagroda za utwór *Agnus Dei*) i Klaudii Pasternak (II nagroda za utwór *Ave vere*). Koncert dowiódł zebranym, że współczesna muzyka polska na chór *a cappella* utrzymuje się nadal na bardzo wysokim poziomie i może być dobrym „towarem eksportowym” (łaciński tekst sprawia, że nie ma dla niej granic).

Tego samego dnia, późnym wieczorem, w kościele Podwyższenia Krzyża Świętego odbył się koncert muzyki dawnej w wykonaniu zespołu *Musica Fiorita*. Jego członkowie pochodzą z różnych części świata: Argentyny, Brazylii, Francji, Niemiec, Polski, Szwajcarii i Włoch. Poznali się w okresie studiów w Schola Cantorum Basiliensis w Bazylei. Kierownikiem artystycznym zespołu jest klawesynistka Daniela Dolci z Włoch. Swoje szczególne brzmienie zespół osiągnął muzykując na replikach dawnych instrumentów, takich jak: cynk (kornet), flet, lutnia, teorbant, viola da gamba, klawikord, organy, jak również bogato zdobionemu sposobowi śpiewania (włoskie słowo *fioritura* oznacza specjalny sposób zdobnictwa). W wykonaniu tego mistrzowskiego zespołu zebrani usłyszeli dwa utwory Johanna Melchiora Gletle i oratorium *San Alesio* Camilla de Rossi detta la Romana, z przełomu XVII i XVIII w. Było to polskie prawykonanie tego oratorium. Koncert zachwycił nawet najbardziej wybrednych słuchaczy.

W sobotę 4 maja o godz. 18.00 w kościele seminaryjnym zabrzmiała *La Petite Messe Solennelle* Gioacchino Rossiniego. Jeszcze przed koncertem uwagę zwróciły dwa fortepiany ustawione w prezbiterium i stara pocziwa fisharmonia — na takie bowiem instrumentarium została napisana jedna z wersji *Małej mszy*. Wykonawcami byli: Camilla Johansen (sopran), Ruth Peel (kontralt), Michael Bennett (tenor), Dean Robinson (bas), Tamara Granat i Waldemar Malicki (fortepian), Ryoko Moorooka (fisharmonia) oraz *Schola Cantorum Gedanensis*. Całość poprowadził Jan Łukaszewski. Utwór dowiódł wielkości kompozytora i mistrzostwa wykonawców (fragmenty *Gloria* bisowano). Niezwykle ciekawie zabrzmiało *Prelude religieux* (na offertorium), które wykonał W. Malicki na fortepianie z towarzyszeniem fisharmonii.

Tego samego dnia wieczorem na placu przed częstochowską katedrą, przy wspólniejszej pogodzie, zaprezentowano z niezwykłym rozmachem widowisko plenerowe *Rzecz o Franciszku* (na motywach powieści Zofii Kossak-Szczuckiej *Bez oręża*). Reżyserem widowiska była Katarzyna Deszcz, autorem scenografii — Andrzej Sadowski, muzykę skomponował Krzysztof Suchodolski. Wykonawcami byli artyści Teatru im. A. Mickiewicza w Częstochowie, chór chłopięcy OPK *Gaude Mater*, Chór Dziewczęcy PSM I st. w Częstochowie i Dziewczęcy Zespół Wokalny *Subito*. Wszystkich tych młodych śpiewaków przygotowała Marila Jeziorowska. Spektakl dostarczył bardzo licznie zgromadzonej publiczności wiele różnorodnych przeżyć estetycznych.

Dwa ostatnie festiwalowe dni zrelacjonuję w oparciu o pięknie wydany przez Ośrodek Promocji Kultury *Gaude Mater* obszerny i szczegółowy program w formie dość okazałej książki — nie miałem bowiem już możliwości w nich uczestniczyć.

Niedziela, 5 maja: godz. 19.00, kościół ewangelicko-augsburski — koncert muzyki afrykańskiej *The Sakala Brothers* (Zambia); godz. 21.00, kościół Św. Jakuba — koncert muzyki chóralnej w wykonaniu *Pueri Cantores Sancti Nicolai* z Bochni pod dyr. ks. Stanisława Adamczyka — w programie utwory: G.B. Martiniego, A. Lotiego, L. Marenzio, H.M. Góreckiego, M. Csemiczky'ego i P. Łukaszewskiego.

Poniedziałek, 6 maja, godz. 18.00, Bazylika Jasnogórska — koncert finałowy. W programie: *Stabat Mater* Marka Jasińskiego, *Litania do św. Klemensa* Pawła Łukaszewskiego oraz *Te Deum* na tenor, 3 chóry, orkiestrę i organy Hectora Berlioz. Pierwsza kompozycja, na chór mieszany i orkiestrę, powstała w styczniu 2002 r. i na Festiwalu miała prawykonanie. Charakteryzuje się ona, jak to określa kompozytor, „uproszczonym językiem muzycznym o neotonalnej harmonice i meliką o proveniencji chorałowej. Celowo zastosowana oszczędność środków wyrazu ma na celu wytworzenie nastroju skupienia i bólu”. Druga z wymienionych kompozycji powstała w 2000 r. na zamówienie Zgromadzenia Ojców Redemptorystów. Na Festiwalu wykonano wersję nową — na sopran solo, chór mieszany i orkiestrę smyczkową, która powstała w 2001 r. z myślą o częstochowskiej imprezie i miała tu swoje prawykonanie. Wykonawcami koncertu byli: Bożena Harasimowicz-Haas (sopran), Adam Zdunikowski (tenor), Chór Polskiego Radia w Krakowie (przygot. Włodzimierz Siedlik), Chór Chłopięcy *Pueri Cantores Sancti Nicolai* z Bochni (przygot. ks. Stanisław Adamczyk), Orkiestra Filharmonii Częstochowskiej pod dyr. Jerzego Swobody.

Na koniec tej relacji należy wspomnieć imprezę, która już jedenasty raz towarzyszy Festiwalowi, a mianowicie Seminarium Naukowe zorganizowane przez Centrum Animacji Kultury z Warszawy, którego słuchaczami byli dyrygenci, muzykolodzy, nauczyciele, księża oraz animatorzy kultury. Seminarium odbywało się każdego ranka w Ośrodku Promocji Kultury *Gaude Mater* w Częstochowie 2–5 maja.

2 maja miał miejsce wykład *Odnowa muzyki liturgicznej w Polsce po Soborze Watykańskim II* ks. prof. dr. hab. Ireneusza Pawłaka. Zarówno z wykładu, jak i z rozgorzałej po nim dyskusji wypływał pesymistyczny wniosek, że mimo istniejących przepisów i instrukcji, mimo starań ośrodków opiniotwórczych, stan muzyki liturgicznej jest, ogólnie mówiąc, w marnej kondycji. Gwoli prawdy należy jednak wspomnieć, iż istnieje sporo ośrodków wzorowych, starających się promieniować na otoczenie. 3 maja prof. Stanisław Krawczyński szeroko, w kontekście innych dzieł twórcy, omówił *Requiem* Maurice Durufle'go i jego różnorodne problemy wykonawcze. 4 maja, w zastępstwie za nieobecnego ks. prof. dr. Kazimierza Szymonika, referat *Miejsce i rola chorału gregoriańskiego w liturgii Kościoła dawniej i dziś* wygłosił ks. dr Robert Tyrała z Krakowa. Z wykładu jasno wynikało, że dziś chorał funkcjonuje w klasztorach, seminariach, domach zakonnych, natomiast w praktyce parafialnej jest coraz trudniejszy do utrzymania (również ze względu na zanikającą znajomość łaciny). W niedzielę (5.05), na zakończenie Sympozjum, red. Jan Pospieszalski (z telewizji *Puls*) poprowadził panel dyskusyjny *Między dokumentami*

a praktyką. Dyskusję poprzedziły trzy wystąpienia: ks. prof. K. Szymonika, ks. dr. A. Zająca i dr. R. Pośpiecha. W dyskusji, podobnie jak pierwszego dnia, wskazano rozbieżność praktyki wykonawczej z obowiązującymi zaleceniami dokumentów kościelnych. Nie należy jednak załamywać rąk. Każdy odpowiedzialny w jakikolwiek sposób za muzykę liturgiczną powinien zrobić wszystko, co w jego mocy, by ta była na możliwie najwyższym poziomie, a wtedy czas przyniesie poprawę sytuacji.

Tegoroczny Festiwal *Gaude Mater* należy uznać za imprezę ze wszech miar udaną. Częstochowska impreza zdobyła już bardzo wysokie uznanie wśród imprez muzycznych w kraju, jak i poza jego granicami.

Jan Dolny